

EACHDRAIDH AN IASGAICH AN LEODHAS

dlùth air sàil a chéile agus gu saoiladh tu gun coisicheadh fear sgiobalta air bharr nan crann.

O'n bhliadhna 1900 bha àireamh nam bàtaichean a sìor dhol na bu lugha gach bliadhna gus an là an diugh. Chì sinn fhathast an t-aobhar.

B' e an t-iasgach am prìomh rian cosnaidh aig an t-sluagh fad linntean. Mur cuireadh an t-iasgach airgead an dorn an iasgair cha bhiodh airgead aige. Bha toradh an talamhainn feumail, gun teagamh, ach cha do dh' fhàs croitear beartach a riamh r'a linn ann an Leódhas.

Anns a' bhliadhna 1898 bha 3,930 eadar fhirionnach agus bhalach anns na bàtaichean. A thuilleadh air sin cha robh nighean eadar sia bliadhna deug agus leth cheud bliadhna nach robh ri giollachd an sgadain fad mìosan an t-samhraidh an Steòrnabhagh, an Sealtainn agus anns na puirt a Sear.

Tha cunntas earbsach againn air gach crann sgadain a mharbhadh a mach a Steòrnabhagh gach bliadhna o'n bhliadhna 1854 gus an là an diugh. Bha an àireamh sìos agus suas o bhliadhna gu bliadhna. Anns a' bhliadhna 1891 chuireadh 100,000 crann air tìr, ach anns a' bhliadhna 1894 cha do mharbhadh ach 20,000. Reiceadh 152,000 crann sgadain an 1898, ach bliadhnachan an déidh sin bha an àireamh cho beag ri 60,000, agus thuit i aon bhliadhna cho ìosal ri 44,000. A' bhliadhna a bhris an cogadh mòr a mach, 1914, reiceadh 163,000 crann ach bha an àireamh anns a' bhliadhna 1921 cho ìosal ri 39,000 crann.

Cha do chuireadh barrachd sgadain gu laimrig an Leódhas na rinneadh fad nan sia bliadhnachan 1922-1927. O'n bhliadhna 1930 gus na bhris an cogadh mu dheireadh a mach an 1939 ghlacadh thairis air a chéile gach bliadhna mu 56,000 crann.

As déidh na bliadhna 1887, nuair a thòisicheadh air iasgach geamhraidh an toiseach, chuireadh móran sgadain a bharrachd air tìr anns a' chumantas gach bliadhna na rinneadh roimh an àm sin.

Chithear o na chaidh a ràdh cheana nach robh gach bliadhna treabhadh dha chéile, ach fhathast gus na bhris a' cheud chogadh a mach anns a' bhliadhna 1914 bha muinntir Leódhais a' dlùth leantuinn iasgach an sgadain, agus cha robh ùidh aca an obair sam bith eile.

An diugh, an àite nam mìltean a bha an crochadh air iasgach na mara airson am beò-shlàinte chan fhaighear na ficheadan ris an obair. Dé thachair agus a thug air iasgairean Leódhais an cùl a chur ris a' mhuir?

A thaobh an sgadain, so mar a bha. Tha Steòrnabhagh fada bho mhargaidhean agus am faradh daor. Cha b' urrainn ciùrairean Steòrnabhagh sgadan ùr a chur gu bailtean an taobh deas, agus air an aobhar sin dh' fheumte an sgadan a ghiollachd airson gu seasadh e an ùine bha feumail chum a ghiùlain thuca-san a dh' itheadh e. Bha dà dhòigh air so a dhèanamh—an sgadan a thìormachadh 's a' cheothaidh no a shailleadh. Chan eil sgadan tìormachte (kipper) ann as déidheile air a bheil sluagh nam bailtean móra na sgadan samhraidh Steòrnabhagh, ach tha am faradh gu Tìr-mór a' togail na prìse, agus gu minic ceannaichear an sgadan saor a roghainn air an sgadan mhath.